

VYHODNOTENIE LETNEJ TURISTICKEJ SEZÓNY 2023 V SBM

Slovenské banské múzeum (SBM) privítalo návštevníkov vo svojich expozíciách a na výstavách aj v letnej turistickej sezóne 2023. Návštevníkom pripravilo množstvo kultúrnych podujatí. Letná sezóna sa v múzeu začala v máji a trvala do konca septembra. Najväčší záujem o prehliadku expozícií múzeum zaznamenalo v júli a v auguste.

SBM dlhodobo sleduje vývoj návštevnosti počas LTS. Dáta zbiera od začiatku mesiaca máj a zvýšená návštevnosť trvá do konca septembra (v predkovidových časoch až do konca októbra). V máji mali najvyšší podiel na návštevnosti žiaci a študenti, ktorí prichádzali do múzea v rámci školských výletov. V mesiacoch júl a august prevládali individuálni návštevníci (najmä rodiny s deťmi), ale aj účastníci letných táborov a zahraniční turisti.

Návštevnosť SBM počas LTS 2023 (máj až september) bola 73 672 návštevníkov. V porovnaní s rokom 2022 ide o pokles o 26 373 návštevníkov (-26,36%). Výrazný pokles zaznamenala expozícia Nový zámok (- 3 500 návštevníkov, -21,45%). Veľkú stratu v návštevnosti spôsobil marcový požiar v Banskej Štiavnici, ktorý poškodil objekt Bergergericht, v ktorom sídlila mineralogická expozícia, Infocentrum a obľúbená Michal štôlna. Program v Bergergerichte v roku 2022 navštívilo 14 311 návštevníkov, o ktorých múzeum v dôsledku požiaru prišlo. SBM sa snažilo nahradiť chýbajúcu expozíciu a Infocentrum programom v Kammerhofe, kde boli rozšírené otváracie hodiny na každý deň. Vďaka rozšíreným otváracím hodinám a novému sídlu Infocentra múzea v Kammerhofe bol oproti roku 2019 zaznamenaný nárast návštevnosti v novej expozícii Baníctvo na Slovensku o 8,1%.

V porovnaní s návštevnícky najúspešnejším rokom 2019 dosiahla návštevnosť SBM pokles o 33 905 návštevníkov (-31,52%). Najvyšší pokles zaznamenala Galéria Jozefa Kollára (o 1 102 návštevníkov) a Banské múzeum v prírode (-7 875 návštevníkov; -20,75 %).

Návštevnosť SBM v mesiacoch júl a august 2023 bola 40 694 návštevníkov, čo bolo o 14 484 návštevníkov menej ako za rovnaké obdobie v roku 2022 (55 178; -26,25%). V porovnaní s najúspešnejším rokom 2019 dosiahla návštevnosť pokles o 18 385 návštevníkov, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje pokles o 31,12%.

Pokles návštevnosti zaznamenaný v expozíciách SBM súvisí s poklesom návštevnosti mesta Banská Štiavnica, ktorý Oblastná organizácia cestovného ruchu – Región Banská Štiavnica zdôvodnila vojnou na Ukrajine a prehlbujúcou sa ekonomickou krízou, kvôli ktorej sa návštevnosť mesta Banská Štiavnica nedostala na čísla z roku 2019.

Slovenské banské múzeum dosiahlo počas LTS 2023 (máj-september) tržby vo výške 396 120,50 €. V porovnaní s rokom 2022 ide o pokles o 11 424,50 € (-2,80%). V porovnaní s najúspešnejším rokom 2019 dosiahli tržby nárast o 57 730,60 € (+17,06%). V mesiacoch júl a august činili tržby 235 856,00 €, čo predstavuje pokles o 11 422,00 € oproti tržbám za rovnaké obdobie roku 2022 (247 278,00 €; - 4,62%). V porovnaní s najúspešnejším rokom 2019 dosiahli tržby v mesiacoch júl a august nárast o 42 045,00 € (+21,69%).

Nárast tržieb múzeom zaznamenalo vďaka úpravám cenníkov, pri ktorých bola zohľadnená inflácia, ale aj zvýšené prevádzkové náklady súvisiace s energetickou krízou či opatreniami vlády v oblasti mzdovej politiky. Úpravy cenníkov zabezpečili nižší pokles tržieb oproti poklesu návštevnosti. Z pohľadu hospodárenia organizácie preto vnímame úpravy cenníkov ako kľúčové opatrenie, ktoré aspoň čiastočne zmiernilo dopad zníženej návštevnosti na príjmy múzea.

SBM zaznamenalo nárast podielu zahraničných návštevníkov na návštevnosti múzea oproti roku 2022 (12 196 zahraničných návštevníkov/ je to 16,55% podiel; z toho v mesiacoch júl a august 5 956 návštevníkov; v roku 2022 to bolo 9 700 zahraničných návštevníkov). Podiel podľa expozícií: SZ 23,00%, Glanzenberg 19,98%, NZ 19,68%, BMP 14,17%; KMF 12,29%, GaJK 8,30%, Uhoľná expozícia v Handlovej 3,91%). Oproti roku 2019 však stále ide o mierny pokles (2019: 13 611 zahraničných návštevníkov). V rokoch 2020 a 2021 bola návštevnosť zahraničných návštevníkov limitovaná nariadeniami súvisiacimi so šírením ochorenia Covid-19 a teda bola mimoriadne nízka (v roku 2020 2 117 návštevníkov, v roku 2021 3 529 návštevníkov).

Dôležitou skupinou návštevníkov múzea sú školské skupiny. V LTS v pandemickom roku 2020 bola návštevnosť 668 žiakov a študentov, čo predstavovalo oproti roku 2019 pokles o 95,44%; v roku 2021 to bolo 2000 žiakov a študentov, čo predstavovalo oproti roku 2019 pokles o 86,35%. V LTS 2023 bola už návštevnosť 13 133 návštevníkov, čo je oproti roku 2019 pokles o 10,40%. Oproti roku 2022 je to 20,40% pokles. Pokles návštevnosti v tomto segmente vnímame ako dôsledok ekonomickej a energetickej krízy, ale aj faktu, že SBM nie je od roku 2023 oprávneným prijímateľom kultúrnych poukazov (po začlenení kultúrnych poukazov medzi segmenty podpory Fondu na podporu umenia, v ktorom je múzeum neoprávneným žiadateľom).

SBM začalo LTS 2023 dvomi podujatiami. Nocou múzeí a galérií a Festivalom kumštu remesla a zábavy. Základom kultúrneho bohatstva, na ktorom sa budovalo mesto Banská Štiavnica a jeho okolie tvorí podzemie, banské diela a práca baníkov. Aj preto boli počas medzinárodného podujatia Noc múzeí a galérií sprístupnené expozície zamerané na históriu baníctva: Banské múzeum v prírode, kde sa návštevníci mohli dozvedieť zaujímavosti o práci v podzemí priamo od baníkov. V Kammerhofe sa deti i dospelí preniesli do doby vlády Márie Terézie a na Starom zámku sa počas večernej prehliadky mohli pokochať výhľadom na staré banícke osídlenie.

SBM si sériou podujatí pripomínalo i 30. výročie zápisu lokality Banská Štiavnica na zoznam svetového dedičstva UNESCO. Zámerom podujatí bolo poukázať na význam značky UNESCO pre rozvoj cestovného ruchu a zdôrazniť hodnoty celého územia, ktoré bolo na zoznam zapísané.

V Banskom múzeu v prírode bola počas letnej sezóny usporiadaná verejná prezentácia slávnostného baníckeho Šachtágu. Kammerhof bol jednou zo zastávok Náckovho pochodu, ale aj dejiskom medzinárodného stretnutia zástupcov národných komisií Geoparkov krajín V4 v rámci slovenského predsedníctva, počas ktorého bolo podpísané memorandum o spolupráci.

V Galérii Jozefa Kollára bola v rámci podujatia 4 živly v moderovanej diskusii predstavená kniha Zuzany Denkovej Ikony socializmu? Dejiny každodenného života štiavnických baníkov.

Letná sezóna bola v septembri ukončená podujatím Salamander v múzeu. Zamestnanci SBM sa zúčastnili tradičného salamandrového sprievodu, v Kammerhofe boli prezentované nové publikácie múzea a v Banskom múzeu v prírode odznela prednáška Banské lokomotívy s komentovanou prehliadkou remízy lokomotív v podaní znalca technických pamiatok Tomáša Haviara (účastníka rezidenčného pobytu SBM Forum for Museum).

Veľkou udalosťou po požiari v Banskej Štiavnici sa stalo slávnostné otvorenie Galérie Jozefa Kollára. Grand opening sa konal 2. júna po dvoch mesiacoch intenzívnych prác v priestoroch, ktoré tiež zasiahol dym z požiaru a voda z hasenia. Vďaka výdatnej pomoci dobrovoľníkov a sponzorov sa však galériu podarilo vyčistiť, reinstalovať expozíciu starého umenia a otvoriť i štyri nové výstavy súčasných autorov. V auguste sa na rezidencii Forum for Museum zúčastnil Peter Pivoda, galerijný pedagóg zo Slovenskej národnej galérie, ktorý pre reinstalovanú expozíciu starého umenia pripravil edukačný program pre školské skupiny, ktorý si hneď otestovali žiaci z denných táborov.

Slovenské banské múzeum v LTS reagovalo na klimatické výzvy snahou o vzdelávanie verejnosti v oblasti udržateľného života s cieľom zabezpečenia kvalitného životného prostredia. Unikátnym príkladom symbiózy technického a prírodného dedičstva je Banskoštiavnická vodohospodárska sústava. 30 rokov po zápise však vodohospodársky systém nie je v dobrom technickom stave. V spolupráci s OZ Banskoštiavnické tajchy bolo poukázané na dôležitosť zadržiavania vody v krajine a priblížené, prečo sú tajchy dedičstvom svetového významu. Idey boli komunikované najmä komunite mladých ľudí v spolupráci s centrom SPACE počas Svetového dňa životného prostredia.

SBM sa zapojilo do Európskych dní archeológie podujatím s názvom Vychádzka s archeológom. Predstavená bola Terra Banensium – Zem baníkov a verejnosť bola upozornená na prehliadaný fakt, že svetové dedičstvo sa nenachádza len v centre mesta, v pamiatkovej rezervácii, ale aj v širšom okolí Banskej Štiavnice. UNESCO územie Banskej Štiavnice je rozsiahle a jeho unikátnosť tkvie práve v prepojení kultúrneho, prírodného a technického dedičstva.

Tretí ročník festivalu Citadela na Starom zámku verejnosti priblížil fenomény histórie, vedy, umenia a každodennosti. V rámci kontextu 30. výročia UNESCO sme upozornili na fakt, že SBM spravuje architektonický skvost, národnú kultúrnu pamiatku v centre pamiatkovej rezervácie. Technický stav dominanty mesta, ako aj stav ďalších historických budov v správe múzea je ohrozený, preto je dôležité, aby sa zvyšovalo povedomie verejnosti o historickej hodnote a potrebe investovania zdrojov do záchrany kultúrneho dedičstva. Povedomie o minulosti potrebujeme pre lepšiu budúcnosť.

V roku 2023 boli usporiadané dva festivaly Citadela, jeden v júli a jeden v auguste. Júlová Citadela bola ozvláštnená hudobnou site-specific performance kampanológa s tromi saxofónmi v spolupráci s festivalom N:ear. V auguste sa podarilo počas Citadely prelomiť návštevnosť z desiatok návštevníkov na stovky – vďaka celodennému účinkovaniu historických šermiarskych a mušketerských súborov v Starom zámku, čo vzbudilo veľký záujem návštevníkov. Súbor mali v zámku postavené tábory, prezentovali dobový život, pochodovali cez historické centrum Banskej Štiavnice a na záver predviedli obliehanie a obranu Starého zámku. Podujatie malo veľký úspech a vysokú návštevnosť (561 osôb).

Dni európskeho kultúrneho dedičstva v SBM mali za cieľ poukázať na dobré i zlé príklady praxe v ochrane pamiatok v oblasti obnovy, údržby a prevádzky. O komentovanú prechádzku priamo v teréne s pamiatkárom bol veľký záujem. Po prechádzke nasledovala diskusia odborníkov a odborníčok z oblasti ochrany pamiatok v Galérii Jozefa Kollára. Debatovalo sa o význame ochrany, preventívnej údržby a prezentácie pamiatok, tiež o nových výzvach v obnove a prevádzkovaní pamiatok v kontexte s energetickou a klimatickou krízou.

Múzeum aj tento rok pokračovalo vo svojich aktivitách v rámci programu Škola v múzeu. Ide o edukačné podujatia pre deti i dospelých zamerané na vzdelávanie v oblasti udržateľného spôsobu života, ľudovej kultúry a zručností či vnímania hodnôt kultúrneho dedičstva. Zorganizovaná bola séria podujatí Prázdninový kumšt remesla v Dielničke v Kammerhofe a tiež bola obnovená tradícia Letného denného tábora v múzeu. Leto bolo v Dielničke ukončené 19. ročníkom obľúbeného environmentálneho bazáru Haraburdy alebo bazár (ne)potrebných vecí. Novinkou bola aktivita AHA! Akadémia v expozícii Kammerhof-Baníctvo na Slovensku, ktorá postupne nahrádzala obľúbené aktivity Geobádateľne, ktoré po požiari z 18. marca 2023 vypadli z ponuky múzea. Aktivita bola v ponuke pre rodiny s deťmi v júli a v auguste.

V rámci programu Zelené múzeum a ambasádorstva SBM v Európskom klimatickom pakte sme boli zapojení do Európskeho týždňa mobility, počas ktorého SBM poskytlo 50% zľavu zo vstupného v 2 expozíciách (Kammerhof a Galéria J. Kollára) a to pre všetkých návštevníkov, ktorí v termíne 16. a 17. septembra prišli do expozícií inak ako autom (pešo, na bicykli, autobusom, vlakom). SBM sa premiérovou zúčastnilo Festivalu Pohoda, kde v rámci sprievodného programu Opravári spoločnosti prezentovalo myšlienky svojej Zelenej misie. 25. mája sa zástupcovia múzea zúčastnili Festivalu Zeme v Banskej Bystrici, kde v rámci enviroaktivít pre deti prezentovali hravé určovanie minerálov.

Exkluzívne priestory múzea boli dejiskom podujatí, ktoré sa organizovali na základe dlhoročnej i novovzniknutej spolupráce s organizátormi rôznych festivalov a hudobných podujatí. Starý zámok hostil tradičné podujatia Zvuk for Štiavnica s koncertami v Lapidáriu - Ivana Mer & Sisa Fehér a NEHA! či 15. ročník Medzinárodného festivalu – Interpretačné dni klasickej gitarovej hry, ktorý sa uskutočnil v priestoroch Rytierskej sály.

K ponuke SBM neodmysliteľne patria aj výstavy, ktoré prezentujú postoj múzea k aktuálnym témam, využívajú priestory múzea ako platformu – kultúrny priestor, poukazujú na vzájomný vzťah nerastného sveta a ľudskej histórie, zásahy priemyslu do životného prostredia.

Ponuka výstav počas LTS 2023:

Galéria Jozefa Kollára:

Zoya Laktionova – Remember the Smell of Mariupol / Nezabudni na pach Mariupolu

Silvia Balážová – Pod snehom rastie tráva aj na kameňoch

Marek Kvetan – Petrus

Zuzana Baková – Odtiene Červenej

Barbora Fastrová a Johana Pošová – Hada

Mária Janušová, Peter Jancsy – Zachránené klenoty

Kammerhof:

Slovenské banské múzeum a Slovenské národné múzeum v Martine-Múzeum Andreja Kmeťa – Kremeň - Kráľ nerastov / Kaplnka sv. Ignáca
Špeciálna základná škola, Domov Márie, ŠUP Banská Štiavnica –Namalujeme spolu radosť pre iných

Starý zámok:

Príbeh značky Pleťa – dlhodobá výstava

Starý zámok a Banská Štiavnica v obrazoch – dlhodobá výstava

Hroby významných osobností z banskoštiavnických cintorínov – dlhodobá výstava

Neobyčajné príbehy obyčajných vecí – dlhodobá výstava

V závere sezóny sa uskutočnila komentovaná prehliadka aktuálnych výstav a reinštalovaných stálych expozícií Galéria Jozefa Kollára. Sprevádzala kurátorka galérie a výstavou Pod snehom rastie tráva aj na kameňoch návštevníkov osobne previedla umelkyňa Silvia Balážová.

V Banskej Štiavnici, 27.10.2023

Ing. Petra Páchniková
Mgr. Miriam Lenčová
Mgr. Zuzana Denková, PhD.